

”Houdt de lofzang gaande” (psalm 107)

PROGRAMMA

bij de ingebruikneming van het
nieuwe orgel in de Ark te Hengelo (Ov)
op woensdag 24 mei 1995

B.A.G. Orgelmakers b.v. - Enschede

1. **Welkomstwoord** door de Heer D. Bargeman, presidentkerkvoogd.

2. **Samenzang: Psalm 107: 1 en 4**

Gods goedheid houdt ons staande
zolang de wereld staat!
Houdt dan de lofzang gaande
voor God die leven laat.
Al wie, door Hem bevrijd
uit ongestreken streken,
naar huis werd heengeleid,
zal van zijn liefde spreken.

Laat ons nu voor den Here
zijn goedertierenheid
toezingen en vereren
de God die ons bevrijdt.
Want wie zijn hulp verlangt,
Hem aanroept in gebeden,
verlost Hij uit de angst
en leidt Hij tot den vrede.

3. **Korte toespraak** door de Voorzitter van de Orgelcommissie, de Heer J. van Binsbergen.

4. **Overdracht orgel** en sleutel van het orgel door de Heer G.D. Hoogendoorn van B.A.G. Orgelmakers B.V. aan de Kerkvoogdij.

5. **Dankwoord** van de Heer J.G. Goorhuis, presidentkerkvoogd tot 1994 en overdracht aan de Heer J.P. Veldhuyzen,

voorzitter van de wijkkerkeraad Arkgemeente.

6. **Dankwoord** van de Heer J.P. Veldhuyzen, namens de wijkkerkeraad, aan alle medewerkers.
7. **Uitleg en demonstratie van het orgel** door de Heren A.S. Tuinstra en G.D. Hoogendoorn.
8. **Presentatie van het orgel** door de Heer A.S. Tuinstra te Groningen in het kader van de landelijke orgelcommissie van de Nederlandse Hervormde Kerk.
9. **Samenzang: Gezang 255: 1, 2, 3, en 4**

Ere zij aan God, de Vader,
ere zij aan God, de Zoon,
eer de Heilige Geest, de Trooster,
de Drie-eenge in zijn troon.
Halleluja, halleluja,
de Drie-eenge in zijn Troon!

Ere zij aan Hem, wiens liefde,
ons van alle smet bevrijdt,
eer zij Hem die ons gekroond heeft,
koningen in heerlijkheid.
Halleluja, halleluja,
ere zij het Lam gewijd.

Ere zij de Heer der Englen,
ere zij de Heer der kerk,
ere aan de Heer der volken;
aard' en hemel looft uw werk!

Halleluja, halleluja,
looft de Koning, heel zijn kerk!

Halleluja, lof, aanbidding
brengen englen U ter eer,
heerlijkheid en kracht en machten
legt uw schepping voor U neer.
Halleluja, halleluja,
lof zij U, der heren Heer!

10. **Orgelbespeling** door de adviseur Stef Tuinstra.

1. Johann Pachelbel (1653-1706)
- Toccata in g
2. Dietrich Buxtehude (1637-1707)
- Passacaglia in d, BuxWV 161
3. Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Concerto nr 2 in G, BWV 973;
bewerking van het vioolconcert op. 7 boek 2, nr 2 van Antonio Vivaldi.
Delen:
1. (Tempo giusto)
2. Largo
3. Allegro
4. Stef Tuinstra (* 1954)
- Improvisatie
5. J.S. Bach
- Praeludium en Fuga in G, BWV 541

11. **Sluiting** door Ds. F.P. Leever, Hervormd predikant van de Arkgemeente

*Na afloop is er een informeel samenzijn
in de gemeentenzaal en/of hal*

Op Zondag 28 mei 1995 zal tijdens en/of na de kerkdienst nog enige speciale aandacht worden besteed aan het nieuwe orgel door de heren E. Horstman en G. Kommers (beiden lid van de orgelcommissie).

Na de kerkdienst kan het orgel door belangstellenden ook van nabij worden bezichtigd.

CURRICULUM VITAE

STEF TUINSTRA (geb. 1954) studeerde bij Wim van Beek en Gustav Leonhardt en verwierf in 1979 de Prix d'Excellence en werd onderscheiden ter gelegenheid van het Internationale Clavecimbel concours te Brugge in 1986.

Hij is adviseur bij restauratie en nieuwbouw van orgels in Nederland, organist van de Nieuwe Kerk te Groningen en cantor-organist te Zeerijp.

Stef Tuinstra is leider van de Internationale Noord Nederlandse Orgel Academie, en doceert als zodanig orgel, clavecimbel en improvisatie.

Hij verzorgt radio- en TV uitzendingen en recitals in binnen- en buitenland.

Opnamen van hem verschenen op LP en verscheidene CD's, waarvan één een gedeelde Edison-onderscheiding kreeg.

HET HOE EN WAAROM VAN HET NIEUWE ORGEL.

Een nieuw orgel voor de wijkkerk "De Ark". Wat is de taak van zo'n nieuw orgel? Hoe moet het worden gebouwd? Wat is kwaliteit en hoe kun je dat zien en horen?

Een orgel kost veel geld; is dat zo en waaraan relateren we dat dan? Hoeveel geld is nog verantwoord in het kader van het uitgavenpatroon van een kerkelijke gemeente als die van Hengelo?

Allemaal vragen, waarvoor de orgelcommissie van "De Ark" zich zag gesteld, toen zij de opdracht van de kerkvoogdij aanvaardde, om hen te adviseren omtrent de aanschaf van een nieuw orgel voor deze wijkkerk.

Na vele besprekingen, excursies langs recent gebouwde nieuwe orgels en onderlinge discussies over hetgeen was gezien en gehoord, konden steeds duidelijker antwoorden op de bovengestelde vragen worden geformuleerd.

De taak van het nieuwe orgel voor deze kerk is voornamelijk het begeleiden en het omlijsten van de gemeentezang. De liturgie van de kerkdiensten is daarmee ten zeerste gediend, omdat de verbinding tussen woord en ervaring, in dit geval muziek, bewuster gemaakt kan worden. Daarmee kan het orgel een essentiële bijdrage leveren aan de opbouw van de gemeente.

De klank van een orgel moet expressief zijn, omdat met een orgel zowel 'getrouwd als gerouwd' wordt. Met andere woorden: treuren en lofprijzen, Passietijd en Paastijd.

Een orgel dat 'slechts' 11 registers telt, maar tegelijkertijd aan dergelijke veeleisende voorwaarden moet voldoen, kan geen orgel zijn waarop men alle muziekstijlen uit alle stijlperiodes uit de muziekgeschiedenis uit allerlei landen wil spelen. Vanuit een

bepaalde mate van 'beperking' in de goede zin des woords, kan een dergelijk instrument op een goede manier worden gemaakt. Een instrument dat overtuigt, omdat het een kans geboden wordt 'zichzelf' te zijn.

In orgels uit het verleden kan men een dergelijke benadering heel goed leren. Vandaar dat voor dit orgel te rade is gegaan bij een beroemde Nederlandse orgelmaker en diens school: Albertus Anthonie Hinsz en Heinrich Hermann Freytag. We kunnen hierbij denken aan een deelfacet als: de wijze van windgebruik en het gevolg daarvan: het muzikale karakter van 'de wind'. Ook facetten als pijpmaten en metaallegering en de manier van pijpmaken. En last but not least, de klankgeving: waarom klinkt een relatief klein oud orgel als bijvoorbeeld dat te Dantumawoude in de provincie Friesland (A.A. Hinsz, 1777) nu zo kleurrijk, zo expressief. Geprobeerd is om hiernaar goed te luisteren en vanuit ondermeer deze wijze van klankgeving inspiratie op te doen. Het pijpmateriaal is in dit geval echter nieuw en ook anders van metaalsamenstelling. Bewust, want er moet ook de creatieve vrijheid zijn om een eigentijds instrument te maken met een eigen karakter.

Voor een eigentijds kerkgebouw als 'De Ark' is in dit geval gekozen voor een orgelkas, die in het uiterlijk dit eigentijdse aspect vormgeeft. Men ontkomt er echter in de orgelbouw niet aan, om daarbij symmetrische verhoudingen toe te passen. Simpelweg omdat de orgelpijpen anders niet in hun goede onderlinge samenhang kunnen klinken. De klank is tenslotte het belangrijkste facet van het orgel. Het is immers een muziekinstrument pur sang.

Een bovenomschreven methode van orgelmaken wijst als vanzelf de weg naar kwaliteit en wat daarvoor nodig is. En die kwaliteit vergt veel extra handelingen bij het maken van de onderdelen,

veel extra tijd voor research en experiment. De orgelmakers hebben bewust tijd en energie willen steken in deze facetten. Met maar één doel voor ogen: een zo mooi mogelijk orgel maken. Het oordeel is aan de luisteraars en de bespelers van dit instrument. Hopelijk mag dit instrument tot in lengte van jaren kenners, liefhebbers en 'leken' inspireren tot zingen en spelen tot eer van God en tot heil van de mensen.

Stef Tuinstra.

B.A.G. Orgelmakers B.V. te Enschede.

B.A.G. Orgelmakers is een ambachtelijke orgelmakerij, gestart per 1 januari 1980, met een ruim 32-jarige ervaring in het vak. De orgelmakerij is eigendom van de Broers Arrien en Gerrit Hoogendoorn.

De liefde voor het orgel gaat voor beiden terug naar hun jeugd. Bij de firma De Koff in Utrecht werd het vak in al zijn facetten geleerd. Het accent bij Gerrit lag in het begin op het stemmerspad en al heel snel bij de intonatie. Voor Arrien lag het accent op de bouw.

Nadat in 1971 De Koff in een faillissement betrokken werd, heeft Gerrit nog bij Leeftang gewerkt en hebben beide broers, de één wat langer dan de ander, gewerkt bij Vierdag. De meest gebouwde Vierdag-orgels in die tijd zijn door Gerrit geïntoneerd. De ervaringen, opgedaan bij de vele restauraties onder Monumentenzorg (De Koff-periode) en bij de nieuwbouw (enkele bij De Koff, maar de meeste in de Vierdag-periode), vaak in samenwerking met diverse adviseurs en de diverse opleidingen nodig om een bedrijf te leiden, hebben gezorgd voor voldoende kwaliteit in huis om een eigen orgelmakerij te runnen. De beide broers kunnen hun (aanvullende) ervaringen nu ten volle benutten in de eigen orgelmakerij. De activiteiten gaan tot over de grens. Er zijn internationale kontakten.

Voor het concept voor het te vervaardigen instrument wordt gebruik gemaakt van de goede principes uit het verleden, waarbij historische instrumenten als inspirerend voorbeeld dienen. Nagenoeg alles wordt in eigen beheer uitgevoerd.

Inmiddels zijn vele nieuwe instrumenten vervaardigd. In oktober 1994 werd in de Goede Herderkerk te Epe het laatste nieuwe orgel, bestaande uit een 18-tal registers, opgeleverd. Het oordeel is zeer positief. Dit geldt ook voor uitgevoerde restauratiewerkzaamheden zoals het van Dam-orgel te Scherpenzeel (Fr.) met als adviseur de heer J. Jongepier, uitgevoerd onder monumentenzorg en de restauratie van het orgel in de N.H. Kerk (Oosterkerk) te Enschede met als adviseur, de heer A.S. Tuinstra.

Uit alles blijkt dat de orgelmakerij het vakmanschap verstaat en dit weet te vertalen in kwalitatief eerste klas orgels met een klinkend resultaat. Naast de nieuwbouw en restauratie zijn er vele orgels in onderhoud, waaronder het Marcussen-orgel in Goes en het Metzler-orgel in Den Haag.

B.A.G. Orgelmakers B.V. heeft zich een uitstekende plaats verworven, het is een veelzijdig en gerespecteerd orgelmaker.

B.A.G. Orgelmakers B.V.

De Osseboer 20

7547 SJ Enschede

tel. 053-322072, fax 053-301825.

A. Hoogendoorn, tel. 053-776334

G. Hoogendoorn, tel. 05450-93096

ENIGE TECHNISCHE GEGEVENS:

Opmerking: De percentages geven de verhouding tin aan, samengevoegd met lood, aangevuld met enkele promilles andere metalen tot 100%.

Dispositie:

MANUAAL I (onderklavier)

Prestant	8 voet	Vanaf C tot en met b ¹ in het front, gepolijst metaal, 40%.
Roerfluit	8vt	De 12 laagste tonen (het groot octaaf) van eiken, de overige pijpen van orgelmetaal, nl. 18%.
Octaaf	4 vt	metaal, 28%.
Octaaf	2 vt	idem.
Mixtuur	4-6 sterk	metaal 28%.
Trompet	8 vt	bekers metaal 40%; messing kelen met loodbeleg in de bas; eiken stevels en koppen.

MANUAAL II (bovenklavier)

Holpijp	8 voet	metaal, 18%; groot octaaf eiken.
Gedektfluit	4 vt	metaal, 18%; geheel gedekt; vanaf cis ³ conisch open.
Nasard	3 vt	metaal, 28%; geheel conisch open.
Woudfluit	2 vt	metaal, 28%; groot octaaf gedekt vanaf c ^{-klein} open cilindrisch.

PEDAAL

Bourdon	16 voet	eiken; 1884 D. Ypma.
---------	---------	----------------------

Alle gedekte pijpen met baarden.

Omvang manuaal: C-f³

Omvang pedaal: C-d¹

Manuaal koppel.

Pedaalkoppel manuaal I

Pedaalkoppel manuaal II

Eén spaanbalg achter het orgel in een balgkast.

Opliggende tremulant voor het hele orgel.

Toonhoogte : a¹=440 Hz

Stemming : Neidhardt I

Orgelkas, windlade en windkanalen geheel eiken.

Gesponselde windladen.

Abstractuur en balg grenen.

Aantal pijpen: 765

De orgelkas is door de orgelmaker ontworpen.

De windlade heeft 108 cancellen en 2 ventielkasten.

De maatvoering van de windvoorziening is geïnspireerd op die van H.H. Freytag te Finsterwolde (1808).

Het pijpwerk is qua makelij geïnspireerd op het werk van A.A. Hinsz (Dantumawoude, 1777).

Het nieuwe orgel is gemaakt door B.A.G. Orgelmakers B.V. te Enschede.

Adviseur in het kader van de Orgelcommissie van de Nederlandse Hervormde Kerk te Leidschendam: Stef Tuinstra te Groningen.